

## Intervenció en alteracions del llenguatge associades a altres patologies 2012/2013

Codi: 101721

Crèdits: 6

| Titulació                    | Pla                      | Tipus | Curs | Semestre |
|------------------------------|--------------------------|-------|------|----------|
| 2500893 Graduat en Logopèdia | 828 Graduat en Logopèdia | OB    | 3    | 2        |

### Professor de contacte

Nom: María Dolores Suárez Ros

Correu electrònic: MariaDolors.Suarez@uab.cat

### Utilització d'idiomes

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Algun grup íntegre en anglès: No

Algun grup íntegre en català: Sí

Algun grup íntegre en espanyol: No

### Prerequisits

Aquesta assignatura pretén dotar de coneixements sobre procediments i tècniques d'intervenció del llenguatge en trastorns secundaris, és per tant, molt recomanable que l'alumne conegui el desenvolupament evolutiu normal així com les diferents alteracions que es poden produir al llarg d'aquest desenvolupament.

### Objectius

L'assignatura pretén que els alumnes:

1. Tinguin l'oportunitat d'adquirir coneixements i criteris sobre procediments i tècniques d'intervenció de la comunicació i el llenguatge i les necessitats especials associades de les persones amb trastorns del desenvolupament i amb discapacitats adquirides (discapacitat intel·lectual, autisme, dèficits motrius i trastorns de dèficit d'atenció amb o sense hiperactivitat).
2. Adquireixin coneixements en aquest camp, que els capacitin per a la pràctica professional.
3. Assoleixin un domini bàsic d'aquesta temàtica, coneguin i analitzin documents i instruments i tinguin criteris i habilitats per a la recerca d'informacions i aprofundiment posterior.
4. Estiguin capacitats per a l'observació i anàlisi de casos, per el disseny d'estratègies d'intervenció, per a la redacció d'informes i per a la comunicació oral de treballs.
5. Desenvolupin estratègies per a realitzar satisfactòriament les tasques anteriors (4) en una situació de treball en equip.

### Competències

- Comprometre's de manera ètica per la qualitat de l'actuació.
- Demostrar que es coneixen els límits de les pròpies competències i saber identificar si és necessari fer un tractament interdisciplinari.
- Dissenyar i dur a terme els tractaments logopèdics, tant individuals com col·lectius, establint objectius i etapes, amb els mètodes, les tècniques i els recursos més eficaços i adequats, i tenint en compte les diferents etapes evolutives de l'ésser humà.
- Dominar la terminologia que permeti interactuar de manera eficaç amb altres professionals.
- Elaborar i redactar informes d'exploració i diagnòstic, seguiment, finalització i derivació.
- Explicar i argumentar el tractament seleccionat.
- Gestionar la diversitat sociocultural i les limitacions associades a les diferents patologies.
- Organitzar i planificar amb l'objectiu d'establir un pla per desenvolupar en un període establert.

## **Resultats d'aprenentatge**

1. Comprometre's de manera ètica per la qualitat de l'actuació.
2. Descriure i explicar de manera argumentada el tractament logopèdic adequat per als casos treballats.
3. Explicar de manera argumentada les situacions que requereixen la participació d'altres professionals o la derivació del pacient a altres professionals.
4. Explicar de manera argumentada quines tècniques d'intervenció semblen més adequades per als casos particulars presentats.
5. Explicar la terminologia pròpia d'altres professions relacionades amb els pacients que són subjectes de la intervenció.
6. Explicar les limitacions associades a les diferents patologies del llenguatge secundàries a altres alteracions, així com les associades a l'estatus cultural i socioeconòmic del pacient.
7. Organitzar i planificar amb l'objectiu d'establir un pla per desenvolupar en un període establert.
8. Redactar informes d'exploració i diagnòstic, així com de les pautes de tractament adequades a cada pacient segons la patologia que té.

## **Continguts**

### **BLOC GENERAL. Prof. Lola Suàrez**

#### **BLOC TEMÀTIC 1: INTRODUCCIÓ**

Evolució del concepte de discapacitat. Deficiència, discapacitat i minusvalidesa. L'enfoc habilitador i el model de participació. Críters de funcionalitat. Perspectives actuals en educació , família, intergració escolar i social de les persones amb discapacitat.

#### **BLOC TEMÀTIC 2: LA DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL**

Procediments i tècniques d'intervenció en comunicació i llenguatge en els diferents context de les persones amb discapacitat intel·lectual i pluridiscapacitat: la síndrome de Down, la síndrome del cromosoma X-Fràgil, la síndrome de Angelman, la síndrome de Williams, la síndrome de Prader-Willi i la síndrome de Rett.

#### **BLOC TEMÀTIC 3: L'AUTISME**

L'autismes i els trastorns generalitzats del desenvolupament i trastorns de l'espectre autiste. Intervenció educativa: comunicació i llenguatge i habilitats socials. La comunicació Total. Aspectes metodològics i estratègies bàsiques. Necessitats de les persones amb autisme al llarg de la vida. El context familiar.

#### **BLOC TEMÀTIC 4: LA DISCAPACITAT MOTORA**

Característiques, tipologia i factors d'heterogeneïtat. Etiologia i prevenció. Aspectes evolutius. Avaluació i intervenció educativa, fisioteràpia, logopedia i teràpia ocupacional. El procés habilitador al llarg del cicle vital: accés a la comunicació, la mobilitat, el control de l'entorn, el joc i l'esport adaptats, l'accés al currículum educatiu i laboral. El context familiar.

#### **BLOC TEMÀTIC 5:EL LLENGUATGE EN EL TDA-H**

Procediments d'intervenció en llenguatge i comunicació en el TDA-H. El context familiar de les persones amb aquesta discapacitat.

### **BLOC D'ATENCIÓ PRECOÇ: Prof. Eulàlia Noguera**

#### **BLOC 1. L'ATENCIÓ PRECOÇ: MARC TEÒRIC**

- 1.1. Orígens de l'Atenció Precoç. El llibre Blanc de l'Atenció Precoç. Objectius.
- 1.2. L'atenció precoç a Catalunya. Característiques i evolució del model català. Nou decret 261/2001 de 21 d'octubre.

1.3. Àmbits d'actuació i funcions dels professionals.

1.4. Model concret d'un CDIAP.

## BLOC 2. PROCÉS ASSISTENCIAL INICIAL, AVALUACIÓ I DIAGNÒSTIC

2.1. Entrevista d'acollida, història clínica i història social.

2.2. Exploració neuropediàtrica

2.3. Diagnòstic psicosocial.

2.4. Classificació 0-6 de l'ODAT.

2.5. Entrevista de devolució a la família

## BLOC 3: PLA TERAPÈUTIC I FINALITZACIÓ DEL PROCÉS ASSISTENCIAL

## Metodologia

### ACTIVITAT DIRIGIDA- Classes teòriques i seminaris

- Classe magistrals amb suport de TIC.
- Seminaris d'anàlisi de casos: els estudiants discutiran les tècniques d'intervenció possibles per cada cas i emetran un pla terapèutic de manera argumentada.
- Lectura comprensiva de documents diversos (informes, protocols d'avaluació, etc) i articles.
- Anàlisi de casos.
- Estudi: realització d'esquemes i resums.

**La metodologia de les classes teòriques:** Les diferents temàtiques del programa s'introduiran a partir d'una exposició a càrrec de la professora corresponent, i s'aprofundiran amb documents que els alumnes hauran de llegir individualment i amb exemples de materials i activitats d'avaluació i intervenció filmats en videotape. Els alumnes hauran de llegir els documents corresponents a les lectures obligatòries abans o màxim al llarg de la mateixa setmana en que s'hagi introduït el tema.

### ACTIVITAT SUPERVISADA

- **Tutories:** Tutories de seguiment de la realització dels treballs plantejats.

**La metodologia de les classes pràctiques:** Els crèdits pràctics de l'assignatura s'organitzaran al voltant de l'aplicació i utilització dels coneixements assolits en els crèdits teòrics a la resolució de diferents tasques pràctiques i a l'anàlisi de casos reportats a la literatura o filmats en video. Les practiques es realitzaran en grups de 4 alumnes, i es mantindranfixos al llarg de tot el curs. Cada grup haurà de lliurar l'informe de pràctiques en la data corresponent i especificada. Les pràctiques seran exposades a classe.

### ACTIVITAT AUTÒNOMA

- Lectura d'articles, redacció de treballs, estudi, etc.
- Pel fet de ser una assignatura eminentment pràctica, es imprescindible que els estudiants participin de forma activa i seguida al seminaris de discussió conjunta i en grups, per tant es obligatòria l'assistència en un 80%. Les classes teòriques es opcional.

**El treball personal de l'alumne:** consistirà en la lectura i estudi de les obres obligatòries ressenyades i per a les pràctiques, en l'elaboració (en grup) dels treballs de pràctiques (especificades més endavant), i en l'elaboració individual d'un treball escrit en relació a les lectures del programa. Es proposa la realització d'un treball de 5 a 10 folis d'extensió, consistent en una reflexió i anàlisi en torn de les següents qüestions: a) idees principals que es

poden extreure de la lectura (3 idees clau) i relació amb els coneixements teòrics adquirits al llarg del curs; b) aspectes recollits en el relat que resultin crucials per la qualitat de vida dels protagonistes, incloent-hi els factors personals, educatius, habilitadors, de salut, de condicions de vida i de relacions interpersonals; c) ensenyaments i conclusions per a la pràctica professional en el camp de la intervenció logopèdica i psicopedagògica en persones amb discapacitat.

## Activitats formatives

| Títol                                                                         | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge |
|-------------------------------------------------------------------------------|-------|------|--------------------------|
| <b>Tipus: Dirigides</b>                                                       |       |      |                          |
| Clases magistrals i seminaris                                                 | 45,6  | 1,82 | 2, 3, 4, 5, 6, 7         |
| <b>Tipus: Supervisades</b>                                                    |       |      |                          |
| Tutories de seguiment de la realització del treballs o activitats plantejades | 21    | 0,84 | 1, 7                     |
| <b>Tipus: Autònomes</b>                                                       |       |      |                          |
| Lectura d'articles, redacció de treballs, estudi, etc.                        | 66    | 2,64 |                          |

## Avaluació

Pels alumnes que assisteixin regularment a classe (80% de sessions), participin en les activitats proposades per les professores i realitzin les pràctiques, l'avaluació consistirà en:

1. La valoració de l'exposició i del treball escrit en grup. Aquesta valoració contribuirà en el 60% de la nota final (5% Exposició, 40% Treball escrit, 15% activitats pràctiques)
2. Una prova escrita -que es farà en la data fixada a l'efecte per la Facultat-. La prova escrita constarà d'un conjunt de preguntes tipus test i/o alguna pregunta tipus tema d'extensió limitada, sobre els continguts teòrics treballats a l'assignatura i els continguts treballats a les classes pràctiques. Aquesta part contribuirà en el restant 40% de la nota final.
3. Els alumne/as que optin per a l'avaluació única, hauran de realitzar un examen complementari, a part de l'ordinari.
4. L'alumne/a No presentat no tindrà opció de qualificació.
5. Es considerarà prova superada amb un 5. Es podrà fer mija de les proves quan la prova individual escrita superi el 4.5.
6. La reavaluació de l'assignatura es podrà duu a terme quan la nota total obtinguda superi el 4.5. Caldrà realitzar una prova i la resolució d'un cas pràctic.

## Activitats d'avaluació

| Títol | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge |
|-------|-----|-------|------|--------------------------|
|-------|-----|-------|------|--------------------------|

|                                    |     |     |      |                     |
|------------------------------------|-----|-----|------|---------------------|
| Activitats d'avaluació continuada  | 15% | 5   | 0,2  | 2, 4, 7             |
| Exposició oral del treball en grup | 5%  | 0,4 | 0,02 | 2                   |
| Prova escrita                      | 40% | 2   | 0,08 | 2, 3, 4, 5, 6       |
| Treball escrit en grup             | 40% | 10  | 0,4  | 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 |

## Bibliografia

### BIBLIOGRAFIA

#### Bloc general:

VERDUGO, M. A. (1995). *El papel de la psicología de la rehabilitación en la integración de personas con discapacidad y en el logro de calidad de vida*. Siglo Cero, 25 (6), 33-40.

GIINÉ, C., BASIL I, B., BOLEA. E., DÍAZ-ESTÉBANEZ, E., LEONHARD, M., MARCHESI, A., RIVIÈRE, A. I SORO-CAMATS, E. (2003). *Trastorns del desenvolupament i necessitats educatives especials*. Barcelona: Editorial UOC.

DEL RIO, M.J. (1997) *Lenguaje y comunicación en personas con necesidades especiales*. Barcelona: Martínez Roca.

BASILI, C. i SORO-CAMATS, E. (1995). *Discapacidad motora, interacción y adquisición del lenguaje: Sistemas aumentativos y alternativos de comunicación*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia. (cal llegir de la pag 19 a la 28).

AAVV(2006) *Síndrome X frágil: Libro de consulta para familias y profesionales*. Centro Español de Documentación sobre Discapacidad.

TORRES J, CONESA MI, BRUN C (2003) *Trastornos del lenguaje en niños con necesidades educativas especiales*. Ed Ceac.

BRUN,C y ARTIGAS J. (2005) *Síndrome de Angelman: del gen a la conducta*. Ed Nau Llibres Valencia. Colección Logopedia e Intervención. Serie: Patologías.

HAGERMAN, R.J i HAGERMAN, P. (2002) *Fragile X syndrome. Diagnosis, Treatment and Research*. The Johns Hopkins University Press. Baltimore.

O'BRIEN, G. & YULE, W. (1995) *Behavioural Phenotypes*. MacKeith Press. Cambridge University Press.

PEDROSA,E (2008) *Criatures d'un altre planeta Barcelona*. Ed. La Magrana.

PUYUELO et al. (1999) *Casos clínicos en logopedia 2*. Barcelona Ed Masson

PUYUELO et al. (2001) *Casos clínicos en logopedia 3*. Barcelona Ed Masson

#### **BLOC D'ATENCIÓ PRECOÇ**

DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2001) *Llibre blanc de l'atenció precoç*. Diputació de Barcelona.

AIMARD, P; ABADIE, C. (1992) *Intervención precoz en los trastornos del lenguaje del niño*. Barcelona: Masson.

DEL RIO, M.J. (1997) *Lenguaje y comunicación en personas con necesidades especiales*. Barcelona: Martínez Roca.

GARDINI, M.; MAS, C. (2001) *Observar, conocer y actuar. Método de intervención en la relación y el comportamiento del niño*. Madrid: PIRÁMIDE.

GASSIER, J. (1990) *Manual del desarrollo psicomotor del niño*. Barcelona: Masson.

FEDERACIÓN ESTATAL DE ASOCIACIONES DE PROFESIONALES DE ATENCIÓN TEMPRANA (GAT) (2004). *Organización diagnóstica para la atención temprana (ODAT)*. Real Patronato sobre Discapacidad.  
PEPPER, J. I WEITZMAN, E. (2007). *Hablando nos entendemos los dos. Una guía práctica para padres de niños con retraso del lenguaje*. Toronto: The Hanen Program.

CABRERA, M.C., SÁNCHEZ, C. (1985). *La estimulación precoz - Un enfoque práctico*. Madrid: Siglo XXI

CAMPO, A.J., RIBERA, C. (1992). *El juego de los niños y el diagnóstico "La hora de juego"*. Barcelona: Ediciones Paidós.

FERRARI, P. (2000) *El autismo infantil*. Madrid: Biblioteca Nueva.

FUNDACIÓ VIDAL I BARRAQUER (1995) *Nous models de família en l'entorn urbà*. Editat per la Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2005) *Créixer amb tu; Els infants de 0 a 18 mesos. Els infants de 18 a 36 mesos*.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2003) *L'ús del llenguatge a l'escola*.

GOMEZ, VIGUER, CANTERO (2003) *Intervención Temprana. Desarrollo óptimo de 0-6 años*. Psicología Pirámide.

NARBONA, J.; CHEVRIE-MULLER (1997) *El lenguaje del niño*. Barcelona: Masson.

JANÉ, M.C. (2001) *Llenguatge i psicopatologia de la infantesa i l'adolescència. Clínica i avaluació. Materials 101*. Barcelona: Edicions UAB.

JIMÉNEZ, J.; ALONSO, J. (2000) *Corregir problemas de lenguaje*. Barcelona: RBA Libros.

LÓPEZ, G.; MONSALVE, C.; ABAD, J. *Necesidades educativas en el Síndrome X Fràgil*. Asociación Síndrome X Fràgil

MARTIN BORREGUERO, P. (2004) *El síndrome de Asperger*. Madrid: Alianza Editorial.

MILLÉ M. GRACIA; MULAS, F. (2005) *Atención Temprana: Desarrollo infantil, diagnóstico, trastornos e intervención*. Valencia: PROMOLIBRO.

NATIONAL CENTER FOR CLINICAL INFANT PROGRAMS (1998) *Clasificación diagnóstica: 0-3*. Paidós.

STERN, D. (2000) *Diari d'un bebè. Tot allò que l'infant veu, sent i experimenta*. Barcelona: Columna Assaig.

ZULETA MOLLÉ (2001) *Programa para la estimulación del desarrollo infantil: 1º-2º-3º-4º año de vida*. CEPE

### **Enllaços web Bloc general**

<http://www.ssbp.co.uk> - SSBP: Society for the Study of Behavioural Phenotypes, pàgina de aquesta agrupació de professionals dedicats a l'estudi dels fenotips conductuals.

<http://www.ssbp.co.uk/files/syndromes.htm> - Aquí trobareu una fitxa amb la informació rellevant de cada síndrome.

<http://www.fcsd.org> Pàgina de la Fundació catalana síndrome de Down.

<http://www.apps.es> Pàgina de la Federació catalana pro persones amb retard mental, informacions, documents convocatòries d'activitats sobre discapacitat intel·lectual.

<http://www.nas.org.uk> Pàgina de la National Autistic Society del Regne Unit, amb molt material informatiu sobre autisme.

<http://www.rett.es/> Pàgina de l'Associació espanyola per la síndrome de Rett. En la secció "Documentos" es pot trobar un Manual en PDF de la síndrome en castellà, molt complet amb un apartat important de llenguatge.

<http://www.ub.es/psicologia/utac/index.htm>. Pàgina de la UTAC, Unitat de tècniques Augmentatives i Alternatives de Comunicació. Servei de la Universitat de Barcelona.

### **Enllaços web Bloc d'atenció precoç**

<http://www.uccap.com/> (Unió Catalana de Centres de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç)

<http://www.acapcat.com/> (Associació Catalana d'atenció Precoç).

<http://www.gat-atenciontemprana.org> (Federación Estatal de Asociaciones de Profesionales de Atención Temprana -GAT).

<http://www.um.es/atemp/> (Asociación Atención Temprana Murcia).

<http://www.um.es/facpsi/maltrato/> (Asociación Murciana de apoyo infancia maltratada).

<http://www.asperger.es/catalunya> (Associació síndrome d'Asperger)

<http://www.xfragilcatalunya.org> (Associació catalana SXF)

<http://www.ctv.es/USERS/jgab/> (Asociación Síndrome X Fràgil de Madrid)

<http://paidos.rediris.es/genysil/> (Grupo de estudios natalógicos)

<http://zerotothree.org> (National Center for Clinical Infants Programs)

<http://biblioteca.consultapsi.com/DSM/Dsm.htm> (Manual Diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales)

<http://biblioteca.consultapsi.com/ICD10/cie1.htm> (Sistema clasificación internacional de enfermedades)

<http://www.gencat.net/benestar/apreco> (Generalitat de Catalunya)

<http://www.gencat.net/diari/4002/03294122.htm> (Decret 261/2003 del 21 d'octubre)

[http://ier.isciii.es/autismo/pdf/aut\\_lbap.pdf](http://ier.isciii.es/autismo/pdf/aut_lbap.pdf) (Libro Blanco de la Atención Precoç)

<http://www.xtec.es/recursos/socials/50dh/infant.htm> (Drets de l'infant 1959)

<http://www.autismo.com/>